

DOI 10.36074/grail-of-science.15.09.2023.20

ДО ПИТАННЯ СУБ'ЄКТНОЇ ВЛАСТИВОСТІ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Щирба Мар'яна Юріївна

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та історії держави і права

Волинський національний університет імені Лесі Українки, Україна

Сфера формування та функціонування нормативно-правових актів перебуває у полі зору як вітчизняної, так і зарубіжної юриспруденції. Загальнотеоретичні питання природи нормативно-правових актів висвітлювалися у працях: Луць Л.А., Мазан Л.М., Макаренко Л.О., Пушняк О.В., Оборотова І.Г., Рабіновича П.М., Теплюка М.О., Шуліми А.О., Ющика О.І. та ін. Проте, незважаючи на суттєві напрацювання у цій сфері, темпоральні особливості нормативно-правових актів залишаються невисвітленими.

У навчальних матеріалах із загальної теорії права нормативно-правовий акт визначають як: письмовий юридичний акт правотворчого суб'єкта, що містить норму чи принцип права (Луць Л.А.) [1, с. 185]; письмовий документ компетентного органу держави, в якому закріплено забезпечуване нею формально-обов'язкове правило поведінки загального характеру (Рабінович П.М.) [2, с. 127]; офіційний акт-волевиявлення уповноважених суб'єктів права, що встановлює (змінює, скасовує) правові норми з метою регулювання суспільних відносин (Скаун О.Ф.) [3]; письмовий документ, прийнятий компетентним органом держави або уповноваженим суб'єктом, встановлює, змінює, припиняє чи конкретизує норми права, містить розпорядження загального характеру і постійної дії, розрахований на багаторазове застосування (Зайчук О.В., Оніщенко Н.М.) [4, с. 9, 23].

Нормативно-правовий акт є різновидом юридичного акта. Тим самим усі властивості юридичного акта притаманні нормативно-правовому акту. При тому нормативно-правовий акт володіє суттєвими властивостями, які відрізняють його від інших видів юридичних актів. Будь-який юридичний акт, по-перше, є результатом певної юридичної діяльності; по-друге, приймається спеціально-уповноваженим суб'єктом; по-третє, містить відповідні правові приписи; по-четверте, має свій предмет регулювання; по-п'яте, приймається відповідно до встановлених правових процедур; по-шосте, взаємодіє з іншими юридичними актами.

Відтак, властивості нормативно-правового, як і будь-якого юридичного акта, доцільно характеризувати за такими параметрами, як суб'єктний, змістовний, предметний, процедурний та системний.

Суб'єктний параметр нормативно-правового акта вказує на особливість суб'єкта його прийняття. Змістовний параметр проявляється в особливостях

правового припису, що у ньому міститься. За предметним параметром визначаються особливості суспільних відносин, які піддаються регулюванню. Процедурний аспект нормативно-правового акта вказує на особливий порядок його підготовки, прийняття, набрання та втрати чинності. Системна складова нормативно-правового акта вказує на характер його внутрішніх та зовнішніх взаємозв'язків.

Суб'єктом прийняття нормативно-правового акта є спеціально уповноважені суб'єкти правотворчості. Спеціальні повноваження суб'єктів правотворчості щодо прийняття відповідних нормативно-правових актів закріплюється у законодавстві. Так, у п. 3 статті 85 Конституції України встановлено, що до повноважень Верховної Ради України належить прийняття законів. Відповідно до ч. 3 статті 106 Конституції України, Президент України на основі та на виконання Конституції і законів України видає укази і розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України. Відповідно до статті 117 Конституції України, Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції видає постанови і розпорядження, які є обов'язковими до виконання. Відповідно до статті 144 Конституції України, органи місцевого самоврядування в межах повноважень, визначених законом, приймають рішення, які є обов'язковими до виконання на відповідній території [1].

Оскільки суб'єктна властивість нормативно-правових актів є їх істотною ознакою, за нею можна здійснити і їх класифікацію. Так, за суб'єктами правотворчості, нормативно-правові акти Луць Л. А. поділяє 1) за суб'єктом складом на прийняті безпосередньо народом (на референдумі), главою держави, органом законодавчої влади, органом виконавчої влади, контрольно-наглядовим органом, органом місцевого самоврядування, керівником підприємства, установи чи організації або фізичної особи-працедавця; 2) за юридичною силою – закони, підзаконні нормативно-правові акти; 3) за характером і обсягом дії – загальної, виключної та обмеженої дії [1, с. 194].

Суб'єктний параметр нормативно-правового акта є однією із необхідних його властивостей, надаються нормативно-правовим актам у процесі правового регулювання та правотворчої діяльності. Відтак, результатом правотворчої діяльності є те, що досліджувана властивість нормативно-правових актів стає дійсною.

Список використаних джерел:

- [1] Луць Л. А. Загальна теорія держави та права: навчально-методичний посібник (за кредитно-модульною системою). / Л. А. Луць. К.: Атіка, 2012. 412 с.
- [2] Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник [текст] / П. М. Рабінович; [вид. 10-е, доп.]. Львів: Край, 2008. 224 с.
- [3] Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. [текст] / О. Ф. Скакун. К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. 520 с.
- [4] Теорія держави і права. Академічний курс: підруч. [текст] / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко; [2-е вид., перероб. і доп.] К.: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.